

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 005.934:368.01/04(503)

Ковальчук Альона Русланівна

магістр зі спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування"

Київського національного університету технологій та дизайну

Ковальчук Алена Руслановна

магістр по специальности «Финансы, банковское дело и страхование»

Киевского национального университета технологий и дизайна

Kovalchuk Alyona

Master's Degree in Finance, Banking and Insurance of the

Kyiv National University of Technologies and Design

**НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ
ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА
НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССА
УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЙ
AREAS OF IMPROVEMENT OF THE PROFIT MANAGEMENT
PROCESS OF THE ENTERPRISE**

***Анотація.** В статті визначено, що прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази. Вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізувати його на певному рівні. Процес накопичення прибутку відбувається під впливом чинників внутрішнього та зовнішнього характеру.*

В статті розглянуто роль прибутку у розвитку підприємства в сучасних ринкових умовах. Визначено послідовність дій при управлінні розподілом та використанням прибутку підприємства. Запропоновано заходи для покращення цільової структури використання прибутку

підприємства, що дозволить поліпшити фінансовий стан підприємства і збільшити ефективність його діяльності.

Ключові слова: прибуток, формування прибутку, управлінням прибутком підприємства, фінансовий результат діяльності підприємства, розподіл прибутку.

Аннотация. В статье определено, что прибыль является основным источником финансирования предприятия, совершенствования его материально-технической базы. Вся деятельность предприятия направлена на то, чтобы обеспечить рост прибыли или хотя бы стабилизировать его на определенном уровне. Процесс накопления прибыли происходит под влиянием факторов внутреннего и внешнего характера.

В статье рассмотрена роль прибыли в развитии предприятия в современных рыночных условиях. Определена последовательность действий при управлении распределением и использованием прибыли предприятия. Разработаны предложения по улучшению целевой структуры использования прибыли предприятия, что позволит улучшить финансовое состояние предприятия и повысить эффективность его деятельности.

Ключевые слова: прибыль, формирование прибыли, управлением прибылью предприятия, финансовый результат деятельности предприятия, распределение прибыли.

Summary. The article determines that profit is the main source of financing for the development of the enterprise, improvement of its material and technical base. All business activity is aimed at ensuring profit growth or at least stabilizing it at a certain level. The process of accumulation of profit occurs under the influence of internal and external factors.

The article considers the role of profit in the development of the enterprise in today's market conditions. The sequence of actions in managing the distribution and utilization of profit of the enterprise is determined. Measures are proposed to

improve the target structure of profit utilization of the enterprise, which will improve the financial condition of the enterprise and increase its efficiency.

Key words: *profit, profit formation, enterprise profit management, financial result of enterprise activity, profit distribution.*

Постановка проблеми. Прибуток підприємства є основною рушійною силою ринкової економіки, джерелом формування власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спонукає керівників та власників підприємств до здійснення запозичень, що у разі здійснення неефективної боргової політики, може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку підприємств значною мірою впливає на темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Саме тому, проблема грамотного і ефективного управління прибутком підприємств є актуальним питанням для економіки України в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень. Питання управління формуванням прибутку в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, зокрема її теоретичними аспектами, займалися вітчизняні та зарубіжні науковці: І.А. Бланк, Г. Азгальдова, Ю.Ф. Брігхем, М. Ерхардт, Л.Л. Куц, Н.Г. Пігуль, А.М. Поддєрьогін, В.М. Шаповал, С.Ф. Покропивний та інші.

Прибуток за К. Марксом – це перетворена форма додаткової вартості, яка, в свою чергу, дорівнює перевищенню отриманої грошової суми над авансованою сумою капіталу і створюється в результаті експлуатації праці найманих працівників. Подібної думки дотримувався і Д. Рікардо (засновник трудової теорії вартості, зазначаючи, що прибуток є надлишком вартості над заробітною платою, вважаючи, що робітник своєю працею створює більшу вартість, ніж отримує. Дж. М. Кейнс розглядав прибуток у системі

макроекономічних показників регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження наукових підходів щодо визначення сутності прибутку як економічної категорії та основного елемента ефективності діяльності підприємства, його значення у фінансово-господарській діяльності в існуючій системі формування і управління прибутком на підприємствах та пошук основних напрямів їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з раціональним формуванням та розподілом фінансових ресурсів з метою досягнення високих фінансових результатів. Враховуючи різні аспекти планування діяльності підприємства, важливим завданням є процес управління прибутком, що передбачає прийняття управлінських рішень за усіма основними аспектами його формування, розподілу і використання. Основною фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, є прибуток.

Поняття та сутність категорії «прибуток» у більшості вчених описується по-різному. Так, І.А. Бланк наголошує на тому, що прибуток є головною метою підприємницької діяльності; базою економічного розвитку держави; критерієм ефективності конкретної виробничої діяльності; основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства; головним джерелом зростання ринкової вартості підприємства; найважливішим джерелом задоволення соціальних потреб суспільства; основним захисним механізмом від банкрутства [1]. У дослідженнях вченого Н.Г. Пігуль, механізм управління – це найбільш активна частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності об'єкта, яким

управляють [2]. Механізм управління прибутком необхідно розглядати в ролі центрального структурного елементу системи управління прибутком, оскільки від його ефективності залежить як саме реалізовуватиметься регулюючий вплив керуючої підсистеми на керовану. С. Покропивний розглядає прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Однак такий підхід обмежується лише кількісною величиною прибутку, при цьому ігнорується економічний зміст цієї категорії [3]. На думку А. Поддєрьогіна, прибуток визначається як частина додаткової вартості, створеної й реалізованої, готової до розподілу. Увага при цьому акцентується на те, що підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набуде грошової форми [4].

Отже, короткий огляд визначень категорії «прибуток» лише окремими вченими дозволяє зробити висновок, що прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства і його слід розуміти як перевищення суми доходів від господарської діяльності над сумою витрат, які були понесені для отримання цих доходів.

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку підприємства та зростання його ринкової вартості. Ефективне управління прибутком підприємства можливе за умови дієвої та правильно сформованої системи управління прибутком підприємства.

Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства; забезпечення пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за

рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період; забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства; забезпечення ефективності програм участі персоналу у прибутках підприємства.

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети і основних завдань цього управління. Структурно-логічну схему процесу управління прибутком підприємства наведено на рис.1.

Рис. 1. Структурна схема управління прибутком підприємства [2]

При формуванні механізму управління прибутком підприємства важливо визначитися з типом стратегічної орієнтації в процесі управління прибутком, оскільки планування прибутку на короткострокову перспективу і безпосереднє його використання залежить саме від обраної стратегії. Вирізняють такі стратегічні типи орієнтації підприємств на прибуток:

1. Стратегія одержання задовільного прибутку базується на одержанні підприємством такого рівня прибутковості, якого вистачить на покриття

усіх витрат і розвиток у довгостроковому періоді. Її сутність полягає у врахуванні ризику при плануванні. Стратегія забезпечення задовільного прибутку передбачає закріплення конкурентних позицій підприємства на ринку, можливість здійснення інвестиційного та інноваційного розвитку, матеріальної мотивації персоналу тощо.

2. Стратегія мінімізації прибутку (стабільного прибутку) передбачає максимізацію доходів, що очікуються, поряд з мінімізацією збитків з урахуванням дій конкурентів. Зазначена стратегія набуває все більшого розповсюдження, оскільки передбачає рентабельну діяльність підприємства та його розвиток, але не вимагає максимізації прибутку.
3. Максимізація прибутку передбачає одержання максимально високого прибутку як за рахунок внутрішніх резервів, так і за рахунок споживачів. В основу діяльності більшості вітчизняних підприємств закладена стратегія максимізації прибутку. Використання даної стратегії в короткостроковому періоді не забезпечує відповідних темпів економічного зростання в довгостроковому періоді. Виникає загроза використання високого прибутку на поточні цілі, внаслідок чого підприємство втрачає важливе джерело фінансування розширеного відтворення, збільшується загроза банкрутства, викликана високим рівнем ризиковості діяльності [5].

Забезпечення ефективного управління прибутком підприємства визначає ряд вимог до цього процесу:

- інтегрованість у загальну систему управління підприємством;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства [6].

Серед особливостей процесу управління прибутком підприємств в умовах ринкових відносин виокремлюють наступні:

- удосконалення планування розподілу фінансових ресурсів підприємств;
- підвищення вимог до організації управління матеріальними ресурсами підприємств;
- посилення ролі функції регулювання у формуванні кредитної політики підприємств;
- проведення ефективного контролю над фінансовими результатами підприємств.

Висновки. Отже, прибуток є важливою економічною категорією, на яку впливають процеси, що відбуваються в зовнішньому середовищі, у сферах виробництва й розподілу суспільного продукту та національного доходу. Лише за умови врахування усіх цих чинників і процесів можливе впровадження дієвих заходів щодо збільшення прибутку.

З метою удосконалення процесу управління прибутком важливо використовувати системний підхід, оскільки він враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, які спрямовані на максимізацію кінцевого результату в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Для забезпечення ефективного управління прибутковістю, необхідно своєчасно впроваджувати систему завдань використання прибутку та встановити оптимальні обмеження за рівнем його споживання і капіталізації в процесі розвитку стратегічних ресурсів чи їх окремих компонентів, що забезпечить нову парадигму розвитку підприємства у сфері товарного обігу.

Дотримання запропонованої послідовності дій при управлінні розподілом та використанням прибутку підприємства, врахування визначених напрямів впливу дозволить суттєво підвищити ефективність його діяльності.

При подальших дослідженнях актуальним є аналіз впливу системи управління формуванням прибутку на господарську діяльність підприємств на основі аналізу руху грошових коштів та розрахунку показників окупності грошових видатків.

Варто зазначити, що формування прибутку підприємства в умовах ринкової економіки доцільно розглядати як безперервний процес, який складається з сукупності певних технологій. З метою всебічного дослідження та можливості вдосконалення процесу формування прибутку в умовах невизначеності необхідним постає виокремлення таких технологій, як виробничі, фінансово-економічні, інформаційно-правові та управлінські.

Література

1. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. К.: Ника&Центр, Эльга, 1998. 543 с.
2. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. Суми : Вид-во Укр. акад. банків. справи НБУ. 2010. № 28. С. 125–132.
3. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — 2-ге вид., перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2000. 528 с.
4. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 5-те вид., перероб. та допов. К. : КНЕУ, 2004. 546 с.
5. Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В.В. Нагайчук. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf.
6. Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання : опорн. консп. лекцій / Л.Л. Куц. Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 114 с.

References

1. Blank IA Profit Management / IA Form. K .: Nika & Center, Elga, 1998. 543 p.
2. Pigul NG Enterprise Profit Management / NG Pigul // Problems and Prospects for Development of the Banking System of Ukraine: Coll. Sciences. wash. - Sumy: View of Ukr. Acad. banks. affairs of the NBU. 2010. № 28. P. 125–132.
3. Economics of the enterprise: a textbook / For the total. ed. SF Pokropivny. 2nd edition, remaking. and extra. K.: KNEU, 2000. 528 p.
4. Finance of enterprises: a textbook / AM Podderiyogin, MD Bilyk, LD Buryak and others; ker. qty. ed. and science. ed. prof. AM Podderiyogin. - 5th species., Remaking. and extra. K.: KNEU, 2004. 546 p.
5. Nahaychuk VV Indicators of estimation of quality of profit of enterprise and their dependence on the chosen strategy Nahaychuk. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf.
6. Kuts L.L. Enterprise capital: formation and use: support. consp. lectures / L.L. Kuts. Ternopil: TNEU, 2012. 114 p.

